FAMILIE-/ARVERET - SOMMEREKSAMEN 2000

Opgave nr. 1

I julen 1987 mødte arkitekten Lone den charmerende aftenskolelærer Bent, i marts 1988 blev de gift, og i januar 1989 fødte Lone fællesbarnet Nils. I formuefællesskabet indbragte Lone nogle malerier, en ejerlejlighed, en lønkonto, samt noget indbo til en værdi af i alt 690.000 kr. Bent havde en bankgæld på 120.000 kr. Desuden havde han kort tid før giftermålet lånt 30.000 kr. rentefrit af sin onkel Hans, med tilbagebetalingsfrist den 1. juni 1990. Allerede før brylluppet spillede Bent beløbet væk, og han betalte ikke lånet tilbage, selv om Hans rykkede herfor.

Bent var storspiller, og en aften i maj 1994 tog han uden Lones vidende 4.000 kr. i hendes pung og forsvandt ned på byens kasino. Bent var heldig, og de 4.000 kr. blev sammen med 1.000 kr., som han havde tilbage af sin løn, forvandlet til 32.000 kr. Bent fik bagefter dårlig samvittighed og brugte pengene på et musikanlæg, som han forærede Lone, idet han fortalte om tyveriet. Lone accepterede, at Bent havde brugt de 4.000 kr., da hun gerne ville have musikanlægget. På hendes forlangende blev der oprettet en formgyldig gaveægtepagt, som blev tinglyst den 6. juni 1994.

Hans kom på besøg senere i juni. Da han så anlægget og hørte om Bents gevinst, følte han sig snydt og forlangte, at Lone enten indfriede lånet eller gav ham anlægget. Lone hørte først nu om lånet, men sagde, at hun straks ville spørge sin advokat og gøre, hvad han mente, hun var forpligtet til. Hvad skal advokaten svare på Lones forespørgsel? Musikanlæggets værdi er 32.000 kr.

I august 1994 opdagede Lone, at Bent havde solgt ét af hendes malerier til dets værdi, 60.000 kr., og spillet pengene op. Billedet var solgt til den intetanende galleriejer Franck, der havde hængt det op i sit udstillingslokale. Kan Lone kræve maleriet tilbage?

Lone var træt af Bents spillelidenskab, og den 15. oktober 1994 blev parret separeret. De beholdt fælles forældremyndighed over Nils, der skulle bo hos Lone.

Hvilke krav giver Bents dispositioner anledning til? Hvorledes skal boet kvantitativt deles og Bent og Lones mellemværender afregnes, når begge ønsker mest muligt? Værdien af Lones ejerlejlighed, konto, indbo og malerier - bortset fra det solgte

maleri og musikanlægget - er i alt 696.000 kr. Musikanlægget kan sælges for 29.000 kr. Bents bankgæld er på 80.000 kr., og han har ikke betalt noget i anledning af lånet fra Hans.

I december 1994 flyttede Jes ind hos Lone, og i juli 1996 fik de datteren Marie, som de aftalte fælles forældremyndighed over. I efteråret 1998 spurgte Lone og Jes Bent, om han ville bortadoptere Nils til Jes eller dog afgive sin del i forældremyndigheden til Jes. Bent var imod adoption, men kunne acceptere en overførsel af forældremyndigheden, da han sjældent så Nils. Kan Jes adoptere Nils fra Bent eller kan Bents del i forældremyndigheden overføres til Jes? Hvad betyder Nils og Bents mening for afgørelserne?

I efteråret 1999 ophævede Lone og Jes samlivet. De var enige om, at Marie skulle være hos henholdsvis Jes og Lone en uge ad gangen, og at Nils efter eget ønske skulle være 9 dage hos Lone og 5 dage hos Jes. Lone og Jes var besluttet på at overholde aftalen, men for at undgå tvivl bad de dog den 4. november 1999 statsamtet nedskrive aftalen som en samværsresolution. Kan statsamtet det?

Bent havde siden efteråret 1994 fravalgt kontakten med Nils, der ikke mere ville kendes ved ham. Som tiden gik fortrød Bent sit valg, og da Lone den 8. marts 2000 døde af en forgiftning, kom Bent og Jes op at skændes, fordi begge ville have Nils boende og have forældremyndigheden over ham. Hvorledes skal denne konflikt løses?

Løsningsvejledning til opgave nr. 1

1. Gaven til Lone og lånet fra Hans

Bent har lånt 30.000 kr. af Hans forud for ægteskabet med Lone, og Bent hæfter alene for betalingen, jf RVL § 25. Lone har ikke påtaget sig at hæfte for gælden, som hun først hører om i juni 1994.

I maj 1994 forærer Bent - delvist - Lone et musikanlæg ved ægtepagt. Ægtepagten tinglyses den 6. juni 1994, hvor gaven bliver gyldig fra anmeldelsesdagen, jf RVL § 37 smh m TL § 46, 2. pkt. Hans har *da* en fordring mod Bent, nemlig lånet på 30.000 kr., forfaldent til betaling den 1. juni 1990. Kan Hans godtgøre, at han ikke kan få indfriet sit krav hos Bent, hæfter Lone for værdien af det overførte, jf RVL § 33, stk. 1, der finder anvendelse på *gyldige ægtepagtsgaver*, med mindre Lone kan bevise, at Bent ved gavens givelse beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler til at dække lånet. Hans kan uden tvivl løfte sin bevisbyrde. Bent havde ved ægteskabets indgåelse i 1988 en gæld på 150.000 kr. (bankgæld samt lån) og ingen aktiver, ved separationen i oktober 1994 er hans underskud endnu større (jf pkt. 3), og der er intet i opgaveteksten, der støtter, at Bents økonomi skulle have været væsentlig bedre, da gaven blev givet. Lone kan højst forpligtes til at betale et beløb svarende til gavens værdi. Lone accepterer Bents handlemåde, og herved accepterer hun at medfinansiere musikanlægget med de 4.000 kr., som Bent har stjålet. Selv om *musikanlægget* har en værdi af 32.000 kr., må det som følge heraf lægges til grund, at *gavens* værdi var 28.000 kr. Da en gave til en værdi af 28.000 kr. klart står i misforhold til Bents kår, kan Lone ikke afvise kravet fra Hans med den begrundelse, at gaven er sædvanlig, jf herved RVL § 33, stk. 2. Lone må betale 28.000 kr., mens Hans må holde sig til Bent for de resterende 2.000 kr. Lone har herefter et regreskrav mod Bent på 28.000 kr.

Litteratur: Familieret (1996), s. 328f, s. 405f, s. 475-477 og s. 484-486.

2. Maleriet

Bents salg af et af Lones malerier er sket uden hendes samtykke og er derfor uberettiget, jf særrådighedsprincippet i RVL § 16, stk. 1. I medfør af principperne i DL 6-17-5, 5-8-12 og 5-7-4 kan Lone vindicere maleriet fra galleriejer Franck, uanset om han var i god tro om Bents råderet. Bent har herved påført Franck et tab, som efter det oplyste må sættes til 60.000 kr. Franck kan forlange tabet dækket af Bent, som har spillet købesummen op. Da hans bodel ville være negativ, selv om købesummen var i behold (jf pkt 3), giver denne forringelse af Bents økonomi ikke Lone noget vederlagskrav i henhold til RVL § 23, stk. 1.

Litteratur: Familieret (1996), s. 328f, s. 418ff, s. 463.

3. Boopgørelse

(Ægteskabet har varet i godt 6½ år, og selv om Lone har indbragt alle fællesboets værdier, skal der allerede af den grund ikke gennemføres en skævdeling efter FSKL § 69 a jf § 69).

	Lones bodel	Bents bodel
1. Maleri solgt til Franck	60.000 kr.	÷ 60.000 kr.
2. Musikanlæg	29.000 -	
3. Regreskrav	28.000 -	÷ 28.000 -
4. Lones øvrige aktiver	696.000 -	
5. Restlån til Hans		÷ 2.000 -
6. Bankgæld		÷ 80.000 -
Nettobodele	813.000 kr.	÷ 170.000 kr.
Boslod	406.500 kr.	406.500 kr.

Lone skal aflevere 406.500 kr. til Bent i boslodstilsvar. Heri kan hun modregne de 28.000 kr., som Bent skylder hende for (delvis) indfrielse af lånet fra Hans.

Litteratur: Familieret (1996), s. 361, s. 387, s. 569f, s. 592f og s. 605f.

4. Forespørgslen til Bent om adoption af og forældremyndighed over Nils

Spørgsmålet om en ugift samlevendes adgang til at stedbarnsadoptere samleverens særbarn er ikke direkte reguleret i ADL. Da § 5, stk. 2, kun tillader *ægtefæller* at adoptere sammen, og da ADL § 5, stk. 1, 2. pkt., kun omtaler *en ægtefælles* mulighed for at adoptere den anden ægtefælles særbarn, må loven fortolkes således, at en ugift samlevende ikke kan stedbarnsadoptere. Da Jes og Lone ikke er gift med hinanden, kan Jes ikke stedbarnsadoptere Nils. Jes og Lone kan heller ikke få fælles forældremyndighed over Nils. Overførsel af Bents del i forældremyndigheden skulle i givet fald ske i medfør af FML § 11, der tillader overførsel af forældremyndighed til ægtepar i forening. Denne bestemmelse giver imidlertid ikke hjemmel til fælles forældremyndighed for et ugift par. Da såvel adoption som overførsel af forældremyndighed savner hjemmel i det foreliggende tilfælde, påvirker Nils og Bents holdning til spørgsmålene allerede derfor ikke resultatet.

Litteratur: Familieret (1996), s. 76f med note 95. Materialesamling (1999), s. 11.

5. Samværsresolution for Marie og Nils

Den af forældrene, der ikke har barnet boende, har ret til samvær, jf FML § 16, og statsamtet kan med hjemmel i FML § 17, stk. 1 fastsætte samværets omfang. En ordning, hvorefter et barn skal bo en uge ad gangen hos hver af forældrene, falder uden for samværsbegrebet, da begge forældre har barnet boende. Statsamtet kan derfor ikke ved

resolution fastslå en sådan ordning for *Marie*. Statsamtet kan overhovedet ikke fastsætte samvær mellem Jes og *Nils*. Jes er ikke en af Nils' forældre, og Jes har derfor ikke ret til samvær i henhold til FML § 16. Aftalen mellem Lone og Jes er ikke retligt bindende, men de kan vælge at efterleve den i praksis. (Da Jes ikke har og aldrig har haft del i forældremyndigheden over Nils, kan samværsreglerne heller ikke anvendes analogt).

Litteratur: Familieret (1996), s. 82 med note 120.

6. Forældremyndighed over Nils efter Lones død

Lone og Bent har fælles forældremyndighed over Nils. Da Lone dør i marts 2000 har Bent forældremyndigheden alene. Jes kan anmode statsamtet om at få forældremyndigheden over Nils tillagt, idet Bent ikke havde Nils boende ved Lones død, jf FML § 14, stk. 1, 2. pkt. Anmodningen kan ifølge 3. pkt. kun imødekommes, hvis hensynet til, hvad der er bedst for Nils, taler imod, at forældremyndigheden forbliver hos Bent. Imod Bents forældremyndighed taler, *at* han næsten ingen forbindelse har haft med Nils fra oktober 1994 til marts 2000 (ca 5½ år), *at* Nils har afvist Bent, *at* Nils fra december 1994 og næsten frem til Lones dødsfald har boet sammen med Jes og fortsat har tæt kontakt med ham, *at* Jes optræder som far for Nils, *at* Nils i efteråret 1999 bad om ret omfattende samvær med Jes, *at* Marie antagelig skal bo hele tiden hos Jes, *og at* Nils, hvis (når) han bliver spurgt, formentlig ville give udtryk for, at han ønsker at bo sammen med Jes og Marie. På trods af, *at* Bent har fortrinsret, *at* han er biologisk far til Nils, *og at* Bent og Nils har boet sammen fra januar 1989 til oktober 1994 (ca 5 3/4 år), må resultatet derfor antageligt blive, at forældremyndigheden overføres fra Bent til Jes, der herved får ret til at have Nils boende.

Litteratur: Familieret (1996), s. 78f (og s. 66, og s. 87).

Opgave nr. 2

Tom og Fie blev gift i 1973. Sammen fik de sønnen Oliver. Fie havde fra et tidligere forhold datteren Ditte.

Tom oprettede i 1990 et formgyldigt testamente, hvori han bestemte, at Røde Kors skulle arve mest muligt efter ham, og at Oliver måtte udtage hans flygel, hvis Oliver ville. Tom tegnede endvidere en forsikring, der skulle udbetales i 10 årlige rater fra 1.9.1991.

Den 7. oktober 1990 skrev Tom til forsikringsselskabet: "I tilfælde af min død før alle raterne i min rateforsikring er kommet til udbetaling, ønsker jeg primært min ægtefælle indsat som begunstiget. I tilfælde af min ægtefælles død før alle udbetalingerne, ønsker jeg min steddatter Ditte indsat som begunstiget".

Ved Toms død i 1995 overtog Fie hele fællesboet til hensidden i uskiftet bo. Fie modtog fra Toms død de årlige rater på 200.000 kr. fra rateforsikringen. Fie havde endvidere en formue i form af en post Danisco-aktier, som hun som det eneste i 1978 havde arvet som særeje efter sine forældre.

I 1997 oprettede Fie et formgyldigt testamente. Fie bestemte i testamentet, at Oliver skulle være "berettiget til at udtage mit sommerhus". Endvidere blev det i testamentet bestemt, at Ditte "skal være berettiget til forlods at få 300.000 kr., idet der er bekostet betydeligt større beløb på Olivers uddannelse end på Dittes". Ditte skulle samtidig "have ret til alt løsøret i min helårsbolig, hvis hun ønsker det".

Fie foretog i 1998 en længe ønsket ombygning af sommerhuset. Ombygningen blev en hel del dyrere end forventet. Fie solgte de fleste af sine Danisco-aktier for 600.000 kr. for at dække udgifterne til ombygningen på i alt 600.000 kr. Der havde været usædvanlig mange problemer med ombygningen, som Fie ikke havde planlagt ordentligt. Ombygningen havde derfor ikke blot været dyrere end forventet, men værdistigningen - 400.000 kr. - stod slet ikke mål med omkostningerne.

I april 2000 døde Fie. Det uskiftede bo´s formue var da på 5,8 mio. kr. - heraf havde sommerhuset en værdi af 1,2 mio. kr., og løsøret i helårsboligen havde en værdi af 1,1 mio. kr. Flyglet, der stod i sommerhuset, havde en værdi af 30.000 kr. Den resterende del af Danisco-aktierne havde en kursværdi på 300.000 kr. Fie havde i 1996 skrevet til

forsikringsselskabet, hvori rateforsikringen var tegnet, at hun ønskede Oliver og Ditte indsat som begunstigede til de eventuelle rater, der ikke var udbetalt ved hendes død. Der var kun en rate på 200.000 kr. tilbage fra rateforsikringen.

Oliver, Ditte og Røde Kors ønskede alle mest muligt. Både Ditte og Oliver gjorde krav på raten fra rateforsikringen, sommerhuset, løsøret og flyglet, idet de bl. a. anførte, at Fie havde overskredet sin testationskompetence. Oliver gjorde særligt gældende, at Fie ikke kunne testere over Toms ting, og at han i hvert fald var berettiget til samlingen af Toms jagtgeværer, der befandt sig i helårshuset, idet den havde tilhørt Toms familie i generationer, samt at Ditte slet ikke var arving efter Tom. Ditte gjorde særligt gældende, at Tom ikke havde fået Fies samtykke til testationen over flyglet, hvorfor Ditte - til hvis brug flyglet oprindelig var købt - skulle have det udlagt.

Hvordan skal værdierne deles kvantitativt, og hvordan skal de kvalitative konflikter løses?

Løsningsvejledning til opgave nr. 2

1. Toms ratepension - FAL § 110 og FAL § 104, stk. 2

Fie og Ditte er gyldigt indsat som begunstigede i Toms rateforsikring, jf. FAL §103, idet dette skriftligt er meddelt forsikringsselskabet. Rateforsikringen indgår derfor ikke i boet, jf. FAL § 102, stk. 1, 2. pkt. Raterne tilfalder den begunstigede direkte. Det vil i første omgang sige Fie, og Fies tidligere udbetalte rater er således en del af det uskiftede bo, jf. AL § 14, stk. 1, men forsikringen som sådan er ikke Fies.

Efter FAL § 110 indtræder den begunstigede ved forsikringstagerens død i retten til at indsætte begunstigede, "medmindre andet fremgår af forholdet". Andet fremgår, idet Tom har indsat Ditte som subsidiært begunstiget. Der er tale om en subsidiær begunstigelse i en *rate*forsikring over 10 år, og Tom skriver, hvad der skal ske i tilfælde af, at Fie dør, før *alle* rater er udbetalt. Den subsidiære indsættelse gælder derfor, uanset om Fie dør før eller efter Tom. Fie er således ikke berettiget til at indsætte begunstigede. Den sidste rate tilfalder derfor Ditte. Da Fie er Toms tvangsarving, skal FAL § 104, stk. 2, ikke anvendes i relation til hendes rater. Ditte er ikke Toms tvangsarving, så FAL § 104, stk. 2, skal anvendes i forholdet mellem Oliver, Ditte og Røde Kors. Det betyder, jf. nærmere nedenfor, at de 200.000 kr. beregningsmæssigt skal lægges til det uskiftede bos beholdning ved beregningen af boslod og tvangsarv.

Litteratur: Arveret 1998 s. 55-56, 265, 268, 271-272 og 307-10, herunder note 111.

2. Det uskiftede bo - særejebeskyttelseskrav efter princippet i RVL § 23, stk. 3

Værdien af det uskiftede bo er 5,8 mio. kr. Imidlertid har Fie anvendt særejemidler - arven er fuldstændigt særeje, da den er falden før 1990, jf. § 17 i lov nr. 396/1990 - til at betale ombygningen af fællesejesommerhuset, hvorfor Fies arvinger har et vederlagskrav efter *princippet* i RVL § 23, stk. 3, - da der ikke i reglerne om uskiftet bo er en direkte hjemmel for særejebeskyttelseskrav. Kravet er minimum de 400.000 kr., som svarer til værdistigningen i huset, og maksimum de anvendte 600.000 kr. Kravet må formentlig sættes til kun 400.000 kr. Dispositionen skal, jf. § 23, stk. 3, være til "bedste" for eller til "forbedring" af bodelen. Det må i sammenblandingssituationer mellem et uskiftet bo og længstlevendes særbo være længstlevendes særbos risiko, om dispositionen er fornuftig - risikoen bør ikke placeres i det uskiftede bo. Sættes kravet til 400.000 kr., er det uskiftede bo stillet, som var dispositionen slet ikke foretaget. Der er så kort tid mellem ombygningen og dødsfaldet, at der heller ikke kan være grundlag for en regulering af kravet på grund af en - eventuel - efterfølgende prisstigning. De 400.000 kr. kan forlods udtages til Fies særbo.

Det er forkert, at betegne de 600.000 kr. som et lån e.l. fra særejet til fællesejet, der skal tilbageføres - det er sammenblanding af midler i et uskiftet bo.

Litteratur: Arveret 1998 s. 55-56, 64, 71 med note 63, 76-77. Familieret 1996 s.

361, 366, 397-99, 424-425.

3. Den kvantitative fordeling

a. Arv efter Tom
Oliver er Toms eneste tvangsarving, AL § 1, jf. § 25, smh. m. § 19, stk. 1, 2. pkt. Røde Kors skal arve mest muligt. Boet er, jf. FAL § 104, stk. 2, beregningsmæssigt på 5,6 mio. kr. (5,8 + 0,2, rateforsikringen, - 0,4, særejebeskyttelseskravet), og boslodderne derfor 2,8 mio. Olivers tvangsarv er således 1,4 mio. kr. Testationen over flyglet til Oliver må betragtes som ren kvalitativ - også fordi Røde Kors skal have mest muligt. Ditte skal have raten på 0,2 mio. kr. direkte fra forsikringsselskabet. Toms testationskompetence er de resterende 1,2 mio. kr., der tilfalder Røde Kors.

b. Arv efter Fie
Oliver og Ditte er Fies eneste arvinger - begge tvangsarvinger. I arv efter Fie falder Fies boslod på 2,8 mio. kr., samt 0,4 mio. kr. (særejebeskyttelseskravet) og Fies særeje på 0,3 mio. kr., dvs. i alt 3,5 mio. kr. Fie kan således testere over 1,75 mio. kr. Da Ditte "forlods" er tillagt 0,3 mio. kr. i konkurrence med kun Oliver, skal testationerne over sommerhuset til fordel for Oliver og over løsøret til fordel for Ditte forstås som rent kvalitative. Oliver skal derfor have 1,6 mio. - og Ditte 1,9 mio.

Litteratur: Arveret 1998 s. 11-12, 175-176,189, 192.

4. Den kvalitative fordeling af arven efter Tom og Fie

a. Flyglet - AL § 66, stk. 2
Toms testation over sit flygel krævede for så vidt samtykke fra Fie, jf. AL § 66, stk. 2. Det er imidlertid uden betydning, da Fie, hvis interesser reglen skal varetage, er den eneste, der kan fremsætte denne indsigelse. Ditte kan ikke bruge det manglende samtykke til at få testationen tilsidesat. Flyglets værdi er kun 30.000 kr. Toms testation holder således.

b. Sommerhuset og løsøret - AL § 26, stk. 2
Det er formentlig uden betydning, om det er arv af særeje eller fælleseje, da der ikke er en efterladt ægtefælle. Det har p.g.a. særejets størrelse i denne situation ingen betydning, om særeje og fælleseje sammenlægges.

Fie har kvalitativt testeret over 1,2 mio. kr. (sommerhuset) og 1,1 mio. kr. (løsøre), i alt 2,3 mio. kr. Fie har altså overskredet sin almindelige kvalitative testationskompetence efter AL § 26, stk. 1, på kun 1,75 mio. kr. Imidlertid giver § 26, stk. 2, Fie mulighed for at give sine livsarvinger fortrinsret til boets enkelte aktiver inden for deres arv. Da Oliver skal arve 1,6 mio. - altså mere end sommerhusets værdi på 1,2 mio. - og da Ditte skal arve 1,9 mio. kr. og skal have løsøre for 1,1 mio. kr., er testationerne set under et gyldige efter § 26, stk. 2. (Hver for sig er de gyldige efter § 26, stk. 1.)

c. Jagtgeværerne - AL § 15, stk. 2
Det er uden betydning, at Oliver har særlig tilknytning til jagtgeværerne, da Fie efter AL §15, stk. 2, også kan testere over Toms ting, blot Tom ikke selv har testeret gyldigt over dem. Ditte får dem som en del af løsøret i helårsboligen.

Litteratur: Arveret s. 63-66, 192-98, 205-09.

Fællesboet og Fies særbo på i alt 6,1 mio. kr. er herefter fordelt:

Oliver: 1,4 mio. fra Tom + 1,6 mio. fra Fie, i alt 3,0 mio. kr. - heri sommerhuset og flyglet.

Ditte:	1,9 mio. kr. fra Fie - heri løsøret
Røde Kors	1,2 mio. kr. fra Tom
I alt	6,1 mio. kr.

Ditte får endvidere 200.000 kr. fra rateforsikringen.